

HOGE RAAD VAN ADEL

JAARVERSLAG 2007

HOGE RAAD VAN ADEL

'Dat tot het bekomen van nieuwe wapens en de bevestiging van reeds gebruikelijke aan Ons door den Raad de noodige voordrachten zullen moeten worden gedaan.'

Soeverein Besluit 24 dec. 1814,
nr. 32 (wapens van publiek-
rechtelijke lichamen), art. 3

TEN GELEIDE

Anders dan de naam van de Raad misschien doet vermoeden, zijn adelszaken een onderdeel van de adviezen die de Raad uitbrengt en de vragen die de Raad beantwoordt. Zorgvuldig gaat de Raad om met vragen omtrent adeldom en is in het uiteindelijke oordeel niet strenger dan noodzakelijk, maar gaat uit van de formele wettelijke regelingen.

Zowel individueel als collectief door middel van de Nederlandse Adelsvereniging hebben belanghebbenden bezwaren gemaakt tegen het niet vermelden van de adellijke titel of het adellijke predikaat in officiële documenten. In het jaarverslag wordt op deze materie ingegaan. De Raad is daarbij als deskundige opgetreden.

Steeds is het een groot genoegen als de vaststelling van een overheidswapen of een embleem een fraai historisch en esthetisch bevredigend resultaat laat zien. Dikwijls zal een wapen van een gemeente en een waterschap een lang leven leiden en moet de keuze ervan over kortstondige modeverschijnselen heengaan.

Deskundigheid is om zo te zeggen de hoeksteen van het adviesbeleid van de Raad. Secretaris en medewerkers als kern van het apparaat dienen op het gebied van adelszaken en overheidsheraldiek bij uitstek deskundig te zijn, zodat de adviezen bij de verschillende instanties het stempel betrouwbaar kunnen krijgen en de advisering elders niet nog eens hoeft te worden overgedaan. De leden van de Raad hebben dan ook een toetsende en natuurlijk beslissende rol ten aanzien van de voorstellen van de secretaris indien de zaken langs de Raad gaan en niet direct worden afgedaan. De collegiale besluitvorming is van groot belang omdat men van elkaars inzichten leert en fijne nuances kunnen worden aangebracht.

Voor het werk van de Raad is het hebben van stukken uit het verleden, het archief derhalve, een noodzaak. Dikwijls worden bij het beantwoorden van vragen, respectievelijk het voorbereiden van adviezen stukken uit de begintijd van de werkzaamheden van de Raad betrokken. De Raad hecht dan ook in overleg met de Rijksgebouwendienst aan een adequate archiefbewaarplaats om het oudere archief in huis te kunnen houden.

C.O.A. Schimmelpenninck van der Oije, voorzitter.

JAARVERSLAG 2007

VERSLAG VAN DE RAAD

In 31 (2006: 24) zaken bracht de Hoge Raad van Adel advies uit. Van deze hebben 2 (5) betrekking op adelszaken, 0 (1) op naamswijziging, 10 (8) op wapens, 4 (2) op emblemen, 2 (4) op vlaggen en 10 (4) op ridderlijke orden. In totaal werden 28 (23) nieuwe en 6 (6) oude dossiers behandeld. De nieuwe betroffen 7 (4) onderwerpen van algemene aard, 1 (4) adelszaken, 0 (1) naamswijzigingen, 7 (5) wapenverleningen en -verbeteringen, 1 (3) vlaggen, 3 (2) emblemen en onderscheidingen, 5 (1) Ridderlijke Duitse Orde en 5 (3) Orde van Malta.

Adelszaken

In het filiatierregister werden 125 (127) akten van geboorte, huwelijk en overlijden ingeschreven.

De Hoge Raad van Adel adviseerde de Rechtbank Utrecht (sector handels- en familierecht) positief over het op verzoek van de officier van justitie **schrappen** van het **adellijke predikaat** in de geboorteakte van een door een adellijke vader erkend kind, dat geboren werd vóór 1 augustus 1994. Op die datum trad de Wet op de adeldom in werking, waarin wordt bepaald dat adeldom volgens de bestaande regelingen met betrekking tot adeldom ook overgaat op buiten het huwelijk geboren kinderen (artikel 3). De afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State heeft op 5 januari 2005 in hoogste instantie uitspraak gedaan dat dit artikel alleen van toepassing is op kinderen die geboren zijn ná deze datum.

Op 1 november deed de meervoudige kamer van de Rechtbank Arnhem (sector bestuursrecht) uitspraak in de zaak van een edelman tegen de Dienst voor het Wegverkeer (RDW) over de weigering zijn adellijke titel te vermelden op zijn kentekenbewijs. Volgens de rechtbank dient de RDW de adellijke titel van baron te vermelden op grond van artikel 5 van de Wet op de adeldom en het Koninklijk Besluit van 26 januari 1822 (Stb. 1), waaruit volgt dat de **adellijke titel** vermeld moet worden **op alle officiële documenten** die door openbare beampten worden verstrekt.

De minister van Verkeer en Waterstaat heeft naar aanleiding van kamervragen op 10 december 2007 aan de voorzitter van de Tweede Kamer meegedeeld dat de limitatieve opsomming van persoonlijke gegevens (volgens het kentekenregister) in het Kentekenreglement met adellijke titels en predikaten zal worden aangevuld in het kader van de (landelijke) vernieuwing van de Gemeentelijke Basisadministratie persoonsgegevens (GBA). Daarmee kunnen de kosten, die gedekt worden uit de ontvangsten (tarieven) voor de afgifte van kentekenbewijzen, worden beperkt. Omdat de effectivering uiterlijk in 2010 wordt verwacht, kan tot die tijd individueel om handmatige toevoeging van adellijke titulatuur worden gevraagd.

De secretaris vertegenwoordigde de Raad ter zitting van de rechtbanken Arnhem en Utrecht in de hierboven beschreven zaken. Voorts trad hij als getuige-deskundige op in een gecombineerde bezwaarschriftprocedure voor de meervoudige kamer van de Rechtbank Alkmaar (sector bestuursrecht) naar aanleiding van weigeringen van de Dienst voor het Wegverkeer en de Dienst voor het Kadaster om het adellijke predikaat te vermelden op kentekenbewijzen en in de kadastrale registratie.

De voorzitter vertegenwoordigde de Raad bij de Nieuwjaarsontvangst op Paleis Noordeinde te 's-Gravenhage, de 4 mei-herdenking te Amsterdam en de opening van de Staten-Generaal.

Op de verjaardag van Hare Majesteit de Koningin hield hij op uitnodiging van de burgemeester van Waalre tijdens een bijeenkomst van gedecoreerden, die traditioneel op die dag in die gemeente wordt georganiseerd, een voordracht over monarchie en adeldom in relatie tot het decoratiestelsel.

Op 22 maart ontvingen hij en de secretaris de nieuw benoemde grootmeester van H.M. de Koningin, mr. E. Kronenburg, voor een kennismakingsbezoek.

Voorzitter en secretaris namen deel aan het overleg ten kantore van de Duitse Orde in Utrecht over de toekomst van 'Nederland's Adelsboek', dat is geïnitieerd door het Centraal Bureau voor Genealogie (uitgever) met het oog op potentiële subsidiënten uit de kring van ridderschappen, adellijke orden en verenigingen. Op 30 november trad de voorzitter aldaar op als dagvoorzitter van een symposium over wetenschappelijk onderzoek naar geestelijke ridderorden, dat door de historische commissie van de Ridderlijke Duitse Orde, Balije van Utrecht was georganiseerd.

Op 5 november overhandigde de voorzitter van de Stichting Van Limburg Stirum aan de voorzitter van de Hoge Raad van Adel het eerste exemplaar van het vierde deel in de serie 'Geschiedenis der Graven van Limburg Stirum', waarvan de presentatie plaats vond ter secretarie van de Raad.

Het lid van de Raad Jonkheer van Nispen tot Pannerden was op 10 maart mede namens de Raad aanwezig bij het jaarlijkse Interridderlijk Overleg tussen de verschillende ridderschappen, waarbij traditiegetrouw de Nederlandse Adelsvereniging, de Vereniging voor Jongeren van Adel in Nederland en de Hoge Raad van Adel te gast zijn. De vergadering werd deze keer gehouden op de buitenplaats Ipenoord te Oostkapelle.

Ridderlijke Orden

Ten aanzien van de Ridderlijke Duitse Orde, Balije van Utrecht werd positief geadviseerd inzake het verlenen van agreatie voor de benoemingen van Anthon Gerrit Aemile ridder van Rappard en Jan Reint baron de Vos van Steenwijk tot respectievelijk landcommandeur en coadjutor van de Orde. Tevens werd positief geadviseerd inzake het verlenen van agreatie voor de benoemingen van jonkheer Frans Julius Johan van Eysinga, Constant Otto Victor baron van Randwijk en Godert Béla Floris baron de Vos van Steenwijk tot ridder van de Orde.

Mede op grond van een reeds in 2003 uitgebracht advies van de Raad inzake aanpassing van de toelatingseisen, waar het de eis van vier adellijke kwartieren betreft, stelde de Ridderlijke Duitse Orde, Balije van Utrecht, in 2006 nieuwe statuten vast. Thans is slechts één adellijk kwartier paternel van vóór 1795 en één adellijk kwartier maternel zonder ouderdomsgrens vereist. Verder zijn er wijzigingen in de functionele samenstelling tot stand gebracht.

Aan de Souvereine Militaire Orde van Malta, Afdeling Nederland, werden in het verslagjaar verklaringen van admittie tot deze orde verstrekt ten behoeve van Olivier Charles Marie Ghislain baron van Lamsweerde, jonkheer Louis Emile Arnold Joseph van Meeuwen, Gerard Paul baron van Lawick van Pabst, jonkheer Elco Titus Jozef Marie van Grotenhuis van Onstein en Felicia Anna Cécile barones von Maltzahn.

Naamswijzigingen

In het verslagjaar werden van de staatssecretaris van Justitie geen verzoeken om advies ontvangen inzake wijziging van de naam van een adellijk geslacht. In een aantal gevallen werd informatie verstrekt.

Wapens

In het verslagjaar werd bij koninklijk besluit een wapen verleend aan het waterschap Veluwe, de gemeenten Lansingerland en Nieuwkoop, de heerlijkheid Oostwaard en het bisdom Groningen-Leeuwarden.

De heer P. Bultsma vervaardigde 5 (6) wapendiploma's.

Vijf, tengevolge van herindelingen gevormde publiekrechtelijke lichamen, namelijk het waterschap Veluwe en de gemeenten Leudal, Lochem, Roermond en Teylingen, wendden zich tot de Raad met verzoek om advies inzake een door hen te voeren wapen.

Met het waterschap **Veluwe**, dat op 1 januari 1997 was gevormd door samenvoeging van de waterschappen Noord-Veluwe en Oost-Veluwe en het zuiveringschap Veluwe, werd in 1999 reeds over een wapen overlegd, maar om onduidelijke redenen heeft dit destijds niet tot een officieel verzoek aan H.M. de Koningin geleid. Het was dan ook een verrassing dat deze zaak door het waterschap opnieuw aan de orde werd gesteld. Een en ander hield verband, zoals bleek, met de in 2007 geplande uitgave van een jubileumboek. Na het dossier opnieuw te hebben bezien, werden aan het waterschap twee ontwerpen voorgelegd waarvan het eerste werd gekozen en nog in het verslagjaar verleend. Het betreffende wapen kan door zijn eenvoud, aansprekende symboliek en fraaie vormgeving als een modelvoorbeeld worden beschouwd van verantwoorde toepassing van traditionele heraldiek in moderne overheidswapens (zie bijlagen).

Met ingang van 1 januari 2007 werden in het westelijk deel van Midden-Limburg elf gemeenten heringedeeld tot vier nieuwe gemeenten. Van twee daarvan werd in het verslagjaar een adviesaanvraag ontvangen. Door de gemeente **Leudal**, samengesteld uit Haelen, Heythuysen, Hunsel en Roggel en Neer, werd bij brief van 11 juni een ontwerp voorgelegd van de commissie Heraldiek van het Limburgs Geschied- en Oudheidkundig Genootschap. De Raad achtte een deel van dit ontwerp symbolisch minder geschikt om in het wapen van deze gemeente op te nemen en stelde in zijn advies van 11 september voor dit deel een alternatief voor. Bij brief van 21 januari 2008 heeft de gemeente laten weten onverkort aan haar ontwerp te willen vasthouden. Dit niet eenvoudige dossier zal dus opnieuw moeten worden besproken. De nieuwe gemeente **Roermond**, ontstaan door samengaan van de vorige gemeente van die naam met Swalmen, verzocht bij brief van 20 juni om bevestiging van het wapen van de oude gemeente Roermond met wijziging van de kroon en toevoeging van een wapenspreuk. Hoewel de Raad in zijn antwoord van 11 september in alle opzichten aan deze wensen tegemoet kwam, werd vervolgens niets meer over deze zaak vernomen.

In de provincie Zuid-Holland was met ingang van 1 januari 2006 de gemeente **Teylingen** gevormd uit Voorhout, Sassenheim en Warmond. Bij brief van 4 juli werd een vooraf reeds informeel besproken ontwerp toegezonden, waaraan de Raad in zijn advies van 11 september zijn goedkeuring hechtte met dien verstande dat op een bepaald onderdeel een wijziging werd aanbevolen. Uit het bij brief van 11 februari 2008 ingediende rekest bleek dat de gemeente deze aanbeveling heeft overgenomen, waarna het wapen bij Koninklijk Besluit van 18 maart 2008 werd vastgesteld. In de bijlagen van het jaarverslag over 2008 zal hier uitgebreider op worden ingegaan.

Bij brief van 22 november werd nog een verzoek om advies ontvangen van één van de gemeenten die op 1 januari 2005 tengevolge van de herindeling van de Achterhoek zijn ontstaan, namelijk **Lochem**, samengesteld uit Gorssel en de oude gemeente Lochem. De aanvraag ging vergezeld van een ontwerp dat door de Raad, op grond van het feit dat het onvoldoende rekening houdt met de tweede richtlijn van de beschikking van de Minister van Binnenlandse Zaken van 18 oktober 1977, in zijn antwoord van 15 januari 2008 werd ontraden. Met voorbijgaan van het geboden alternatief heeft de gemeente inmiddels laten weten het eigen ontwerp te willen handhaven, zodat de Raad zich opnieuw over dit dossier zal moeten buigen.

Voorts werden verzoeken om advies ontvangen ten behoeve van twee privaatrechtelijke lichamen. De eigenaar van de heerlijkheid **Oostwaard** verzocht om bevestiging van het wapen van deze heerlijkheid. Nadat de aanvrager aan alle ter zake gestelde voorwaarden had voldaan, kon het betreffende koninklijk besluit nog in het verslagjaar worden uitgevaardigd (zie bijlagen).

Door het Centrum voor Kerkelijke Heraldiek te Eelde werd de vraag voorgelegd of een door deze instelling voor de **Parochie van de H. Driekoningen** te 's-Gravenhage ontworpen wapen in aanmerking zou kunnen komen voor verlening bij koninklijk besluit. Hoewel de adviestaak van de Raad zich formeel beperkt tot wapens van publiekrechtelijke instellingen, heeft hij op historische gronden enige ruimte om ook wapens van bepaalde categorieën privaatrechtelijke lichamen ter goedkeuring aan de Kroon voor te dragen. Dit is in het (recente) verleden, behalve voor heerlijkheden, ook gebeurd ten aanzien van wapens van bisdommen en basilieken. Met verlening van een wapen aan de betreffende parochie zou hieraan een nieuwe categorie worden toegevoegd, aangezien dan in principe elk van de vele parochies een officieel wapen zou kunnen aanvragen. De Raad kwam tot de conclusie dat het, mede gezien de lagere status van deze organen in de kerkelijke hiërarchie, te ver zou voeren om hieraan zijn medewerking te verlenen.

Emblemen

Van de zijde van het Ministerie van Defensie werden in het verslagjaar drie adviesaanvragen gedaan inzake een vast te stellen embleem. Twee van deze waren afkomstig van de Koninklijke Marine en één van de Koninklijke Luchtmacht.

Als eerste werd door de Commandant Zeestrijdkrachten bij brief van 22 januari een ontwerp aangeboden voor **Sea Training Command** (STC), een nieuw commando waarin het fregattensquadron, de mijnendienst en de onderzeedienst zijn geïntegreerd. De hoofdfiguratie, bestaande uit twee schuingekruiste ankers met daarop de Rijksleeuw, wordt dikwijls in marine-emblemen toegepast en leek ook voor het STC een passende keuze. De toegevoegde schildvoet, waarin golvende banen van zilver en blauw op klassieke wijze de zee symboliseren, bracht echter een probleem met zich mee. Aangezien als veldkleur van de hoofdfiguratie voor blauw was gekozen, zou de zee vanuit een heraldisch oogpunt alleen bestaan uit twee zilveren banen. Bovendien onderscheidde het ontwerp zich van het in 2005 vastgestelde embleem van Netherlands Maritime Forces (NLMARFOR) slechts hierin dat de veldkleur van het laatste groen is. Dit bracht de Raad tot het advies om in plaats van het obligate zilver en blauw in dit geval te opteren voor zilver en rood. Behalve dat dan weer een heraldisch correcte zee zou ontstaan, zou rood als kleur van de oorlog ook aansluiten bij de gekozen embleemspreuk “exerceo pro pugna” (ik train voor de strijd). De marineleiding liet weten zich met deze wijziging te kunnen verenigen, waarna het embleem op 2 april werd vastgesteld.

Bij brief van 24 januari werd vervolgens, eveneens door de Commandant Zeestrijdkrachten, een ontwerp voorgelegd voor de **Directie Operationele Ondersteuning** (DOST). Nadat enkele aanpassingen waren overeengekomen, resulteerde een embleem waarin de hoofdfiguur wordt gevormd door een op een rood veld geplaatste omgekeerde gouden keper, die de ondersteunende taak van deze directie symboliseert. Voor het overige bevat ook dit embleem de Rijksleeuw in een op de keper aangebrachte cirkel en een zilver en blauwe zee, waarop de punt van de keper rust. De spreuk “classi fundamentum” (het fundament voor de vloot) spreekt voor zich. Vaststelling van dit embleem vond eveneens op 2 april plaats.

De laatste aanvraag was afkomstig van de Commandant Luchtstrijdkrachten, die bij brief van 10 oktober een ontwerp toezond voor het **Hercules CF130 tactisch transport squadron** dat het nummer 336 heeft gekregen. Dit nummer werd laatstelijk gevoerd door een squadron bestaande uit twee op het vliegveld Hato te Curacao gestationeerde Fokker F-27 Maritimes. Het embleem van deze in 2000 opgeheven eenheid vertoonde als hoofdfiguur de in de Caraïben welbekende fregatvogel, maar voor een squadron waarvan het werkterrein in principe de hele wereld omvat, was deze alleen in de tropen voorkomende vogel minder geschikt om als symbool te fungeren. Gezien het robuuste karakter van de Hercules was nu gekozen voor een zwarte stier, geplaatst over een veld dat gedeeld is van goud en blauw, staande voor de dag en de nacht. Voorts was, als verwijzing naar een nog vroeger 336 squadron dat in Nieuw-Guinea dienst heeft gedaan, op het blauwe gedeelte het sterrenbeeld Zuiderkruis aangebracht, terwijl als begeleidende spreuk was gekozen voor “sudore ac pulvere” (in stof en zweet). Besloten werd met dit ontwerp in te stemmen, waarbij alleen werd aanbevolen om het niet meer relevant geachte sterrenbeeld te laten vervallen.

Vlaggen

Een advies van bijzondere aard werd bij brief van 27 september gevraagd door de minister-president, minister van Algemene Zaken. Het betrof een verzoek van de **Koninklijke Dordrechtse Roei- en Zeilvereniging** (K.D.R.&Z.V.) om de verenigingsstandaard in de bovenhoek van de nationale vlag te mogen voeren. Een dergelijk verzoek wordt getoetst aan de “Handleiding voor het gebruik van de Nederlandse vlag” die door het betreffende ministerie bij besluit van 8 december 1969, nr. 4918, werd uitgevaardigd en als bijlage is toegevoegd aan de in 1964 vastgestelde “Algemene vlaginstructie”. In de Handleiding wordt gesteld dat op de Nederlandse vlag geen enkele versiering of andere toevoeging behoort te worden aangebracht.

Door de K.D.R.&Z.V. was aangevoerd dat deze bepaling alleen betrekking zou hebben op de in de Algemene vlaginstructie genoemde officiële feest- en herdenkingsdagen. Ten aanzien van dit argument bracht de Raad in zijn advies van 10 oktober naar voren dat de betreffende bepaling niet in deze beperkte, maar in algemene zin dient te worden opgevat, een visie die door de Rijksoverheid in zijn algemeenheid wordt gedeeld, zoals onder anderen blijkt uit de afwijzing door de toenmalige minister-president van een dergelijk in 1976 gedaan verzoek. Het beroep dat de vereniging voorts deed op het feit dat soortgelijke wensen van twee andere watersportverenigingen in het verleden wel bij Koninklijk Besluit waren gehonoreerd, werd als niet relevant afgewezen, aangezien deze zaken dateerden uit 1901 en 1921, lang voordat de Handleiding in het leven werd geroepen. Conform dit advies berichtte de minister-president bij brief van 16 oktober aan de K.D.R.&Z.V. dat het verzoek niet voor inwilliging in aanmerking kwam. Een hiertegen aangetekend bezwaar werd bij brief van 8 november niet ontvankelijk verklaard.

De overige, meer gangbare dossiers op dit terrein betroffen vlaggen van gemeenten en behelsden twee vaststellingen ten aanzien waarvan in 2006 was geadviseerd en twee in het verslagjaar uitgebrachte adviezen.

Door de gemeente *Utrechtse Heuvelrug*, aan welke bij brief van 4 mei 2006 advies was verstrekt, werd bij raadsbesluit van 19 april 2007 een vlag vastgesteld grotendeels conform dit advies. Op nader verzoek van de gemeente werd, om mogelijke verwarring met de staatsvlag van Denemarken te voorkomen, het voorgestelde witte kruis van de provincie Utrecht vervangen door een geel kruis, geplaatst (zoals bij vlaggen gebruikelijk) op de scheiding van broeking en vlucht, dat wil zeggen op 1/3 van de lengte van de vlag. De vier door het kruis gevormde vlakken zijn zodanig ingevuld dat die in de linkerbovenhoek, het zogenoemde broektopkanton, zwart is met een gele leeuw en de overige drie uniform rood. Het geheel laat een weergave zien van de belangrijkste elementen uit het op 3 mei 2006 verleende gemeentewapen.

De bij brief van 1 december 2006 aan de gemeente *Koggenland* geadviseerde vlag is niet tot stand gekomen. In het advies was, op basis van het op 4 november 2006 verleende wapen, een groene vlag aanbevolen, waarop een witte kogge met op het zeil drie rode wassenaars, een naar 's Raads mening fraai en herkenbaar ontwerp. Door de gemeente werd echter de voorkeur gegeven aan een, in het geheel niet in de traditie van de gemeentelijke banistiek passende, zogenaamde logovlag.

De gemeente **Lansingerland** had reeds bij brief van 30 mei 2006, tegelijk met het wapen, om advies verzocht, maar vanwege het feit dat een vlag doorgaans wordt gebaseerd op het wapen, ten aanzien waarvan de besluitvorming eerst in de zomer van het verslagjaar werd afgerond, kon dit op 11 september 2007 worden verstrekt. Aangezien het op 30 augustus verleende wapen (zie bijlagen) zich, met inachtneming van de noodzakelijke aanpassingen, ook uitstekend leende voor een weergave als vlag, werd bij brief van 11 september een ontwerp geadviseerd, bestaande uit drie banen, waarvan de hoogten zich verhouden als 2 : 1 : 2, geel, groen en wit, met (op de scheiding van broeking en vlucht) op de gele baan een rode ster en op de witte baan een rode ruit. De gemeenteraad besloot hiermee in te stemmen en stelde deze vlag vast in zijn vergadering van 22 november.

Door de gemeente **Hof van Twente**, die in 2003 een wapen kreeg verleend, werd bij brief van 25 juli een ontwerp van een vlag voorgelegd. Het advies, waarin enkele (kleine) aanpassingen werden aanbevolen, volgde bij brief van 11 september, maar vervolgens werd niets meer van de gemeente vernomen. Inmiddels is uit telefonische navraag gebleken dat het door het college van burgemeester en wethouders ingediende ontwerp pas nadien aan de gemeenteraad is voorgelegd en daar niet goed is ontvangen. Mogelijk zal het college deze zaak dit jaar opnieuw aan de orde stellen.

Gedurende het verslagjaar namen de voorzitter, als adviseur van de Stichting Vlaggenmuseum Rotterdam, en de secretaris, als bestuurslid van de Nederlandse Vereniging voor Vlaggenkunde, actief deel aan de omvorming van deze vereniging tot een Vereniging van Vrienden van het Vlaggenmuseum, die aan het einde van het jaar gestalte kreeg.

VERSLAG VAN DE SECRETARIE

Secretaris en personeel

De overeenkomst tussen het Nationaal Archief en de Hoge Raad van Adel betreffende de aanstelling van dr. J.C. Kort ten behoeve van inventarisatiewerkzaamheden van de bij de Raad gedeponeerde (familie)archieven werd in het voorjaar abrupt onderbroken door een ernstige ziekte. In de loop van het jaar kon hij zijn werkzaamheden op therapeutische basis voortzetten. Zijn doorzettingsvermogen resulteerde in een afronding van de inventarisatie van het archief van het adellijke geslacht Hoeufft. Met het aflopen van deze detacheringsovereenkomst, die gedurende acht jaar van kracht was, werd de behoefte gevoeld, mede met het oog op het vergrijzende personeelsbestand, om de sedert die tijd bevroren halve arbeidsplaats weer te vervullen. De waarnemend directeur-generaal Koninkrijksrelaties en Bestuur van het Ministerie van BZK stelde op verzoek van de Raad nog in het kalenderjaar de vacature van plaatsvervangend secretaris open, waarna een interne sollicitatieprocedure kon starten. Per 1 november trad drs. C.A.M. Gietman voor twee dagen per week in dienst als wetenschappelijk medewerker, tevens plaatsvervangend secretaris. De andere dagen van de week blijft hij als redactie-medewerker verbonden aan het Centraal Bureau voor Genealogie in Den Haag, waar hij tot voor kort eindredacteur van Nederland's Adelsboek was. Met zijn benoeming is het personeelsbestand (3,5 fte's) weer op volle sterkte.

Een groep kunsthistorische studenten onder leiding van dr. M.V. Roscam Abbing, docent paleografie aan de Universiteit van Amsterdam, werd op 27 november door de secretaris rondgeleid door het gebouw van de Raad, waarbij de grondbeginselen van de heraldiek werden toegelicht.

De secretaris en de eerste medewerker verleenden medewerking op heraldisch gebied aan het kunsthistorisch onderzoek van het Rijksmuseum Amsterdam ter voorbereiding van de beredeneerde bestands-catalogus 'Hollandse schilderkunst vóór 1500', in het bijzonder met betrekking tot wapens op altaar- en votiefstukken.

De secretaris trad als arbiter op in een geschil tussen het bestuur van de Stichting Erven Cornelis Sprongh en de familie Wittert van Hoogland over de eigendom van een serie wapenborden, die door de regenten van het Cornelis Sprongh Hofje te Leiden ter veiling was gebracht. Als partijen het eens worden, is een museum bereid gevonden de wapenborden, waarop de stamreeks Wittert van Hoogland heraldisch wordt verbeeld, in zijn collectie op te nemen.

Naast de werkzaamheden die met de materiële verzorging van de verworven collecties gemoeid waren, heeft de tweede medewerker, in samenwerking met oud-medewerker H.P. Fölting als inleenkracht, vele meters secretarisbrieven in het archief van de Raad over de periode 1937-2004 opnieuw verpakt in zuurvrije omslagen en dozen en deze van etiketten voorzien.

Kleine restauratiewerkzaamheden zijn onder leiding van mevrouw J. de Roy van Zuydewijn verspreid over het gehele verslagjaar voortgezet.

De heer Gritter stelde de aanwinstenlijsten 85 en 86 van de bibliotheek samen, die via de website van de Hoge Raad van Adel geraadpleegd kunnen worden. 14 (21) jaargangen van tijdschriften werden gebonden door de reguliere binder, Boekbinderij Van Dijk v.o.f. te 's-Gravenhage.

Publicaties

Op 5 november vond ter secretarie de presentatie plaats van het door dr. A.J. Bonke geschreven boek 'De takken Gemen en Styrum van het grafelijke geslacht Van Limburg Stirum', enerzijds als deel IV in de serie 'De Graven van Limburg Stirum', anderzijds als deel XIV in de serie 'Werken van het Koninklijk Nederlandsch Genootschap voor Geslacht- en Wapenkunde', uitgave van de Stichting De Nederlandse Leeuw.

Op 27 november nam de voorzitter in de spiegelzaal van uitgeverij Balans aan de Herengracht te Amsterdam het eerste exemplaar in ontvangst van 'Het dubbele namenboek', waarvoor de auteurs C.E.G. ten Houte de Lange en drs. A.D. de Jonge ook het archief van de Raad hebben geraadpleegd.

De secretaris vervolgde zijn serie artikelen ‘Overheidsheraldiek’ en ‘Uit de collecties van de Hoge Raad van Adel’ in ‘De Nederlandsche Leeuw, tijdschrift van het Koninklijk Nederlandsch Genootschap voor Geslacht- en Wapenkunde’, waarin verleende overheidswapens, respectievelijk (zeldzame) wapenboeken en genealogische handschriften worden beschreven en in kleur afgebeeld. Deze publicaties lopen synchroon met het digitaliseren van de collectie.

Archief en collecties

De archiefwetgeving verplicht zogenaamde ‘zorgdragers’ tot het vaststellen en naleven van beheersregels. Bij een aspectinspectie van de Erfgoedinspectie, sector Archieven, in juni 2006 bij de Hoge Raad van Adel, werd geconstateerd dat geen archiefbeheersregels bestonden, maar wel het een en ander was geregeld in een werkinstructie. Daar deze niet in de plaats kon komen van een beheersregeling, eiste de hoofdinspecteur Archieven van de Erfgoedinspectie dat in dit hiaat zou worden voorzien. Overtuigd van de importantie van het omvangrijke, oude en deels onvervangbare archief, dat de Raad sinds zijn oprichting in 1814 beheert en raadpleegt en waarvoor steeds voor tien jaar ontheffing wordt verleend van overbrenging naar het Nationaal Archief, heeft de Raad in zijn vergadering van 10 oktober een Regeling archiefbeheer Hoge Raad van Adel vastgesteld. Hieraan zijn als bijlagen het bezoekersreglement voor de studiezaal (1999) en een toestemmingsformulier tot raadpleging van niet-openbare archieven gekoppeld.

Een belangrijke aanwinst was allereerst de heraldische collectie Hoogendijk, die in februari kon worden aangekocht van de heer J.P.C. Hoogendijk te Leusden. Hij leidde vanaf 1990 de Themagroep Heraldiek van het Koninklijk Nederlandsch Genootschap voor Geslacht- en Wapenkunde, die tot doel had om een inventarisatie te maken van de nog traceerbare rouwborden in Nederland. Deze hingen vanouds in kerkgebouwen, maar zijn sedert de Franse tijd verspreid geraakt en in veel gevallen geheel verdwenen. Hij heeft de themagroep eind jaren negentig voortgezet als Werkgroep Heraldiek Leusden, die met steun van de plaatselijke vrijwilligers nog tot 2006 heeft gefunctioneerd. De ‘collectie Hoogendijk’ beslaat thans heel Nederland, terwijl het databestand (tezamen met circa 15000 kleinbeeldia’s) niet alleen rouwborden, maar ook andere heraldische monumenten en genealogische handschriften in officiële gebouwen (archieven) bevat.

Halverwege het verslagjaar werd de schenkingsovereenkomst getekend waarin jonkheer W.H. Hoeufft te Amersfoort, als laatste mannelijke telg van dit adellijke geslacht, het archief van zijn familie aan de Hoge Raad van Adel in eigendom heeft overgedragen. Dit archief omvat tevens archiefstukken van aanverwante families, zoals Van de Spiegel, Junius van Hemert e.a., en beslaat het tijdvak van de zeventiende eeuw tot heden. De inventarisatie van dit archief, dat ongeveer zes strekkende meter beslaat, kon nog door dr. Kort worden afgerond. Het archief vormt een belangrijke aanvulling op het in 1918 aan het (huidige) Nationaal Archief overgedragen familiearchief Hoeufft van Velsen (1402)-1905, dat hetzelfde geslacht betreft.

In de loop van het jaar konden twee belangrijke collecties worden verworven, die beide verzameld en samengesteld werden door de voormalige secretaris, later lid van de Hoge Raad van Adel, jonkheer dr. W.A. Beelaerts van Blokland (1883-1935), die een gezaghebbend genealoog en heraldicus was. Nog tijdens het leven van zijn jongste zoon, jonkheer mr. J.A. Beelaerts van Blokland (1924-2007) te Wijnbergen bij Doetinchem, werden onderhandelingen gestart tot overbrenging van deze persoonlijke aantekeningen, gealfabetiseerd op familienaam, soms tezamen met oudere bijlagen, en in totaal ongeveer 2,5 strekkende meter groot. Na zijn tamelijk onverwachte overlijden is dit bruikleen door zijn weduwe en oudste zoon gecompleteerd. Het gedeeltelijk door oorlogshandelingen in 1944 te Oosterbeek beschadigde archief is inmiddels in zuurvrije omslagen en dozen verpakt en toegankelijk gemaakt voor geïnteresseerden.

Onafhankelijk hiervan werd in de zomer een belangrijke collectie Oranje-Nassaugrafiek, eveneens verzameld door jonkheer dr. W.A. Beelaerts van Blokland, door zijn kleindochter mevrouw L.E. van Haersma Buma-barones Schimmelpenninck van der Oije te Voorschoten in eigendom overgedragen. De collectie, waartoe ook signaturen, brieven en rariteiten behoren, beslaat ongeveer één strekkende meter, en heeft als basis de collecties van B.Th. baron van Heemstra (portretgravures) en mr. J. Baart de la Faille (veiling 1868).

Externe dienstverlening

Ten behoeve van het project ‘Medieval manuscripts in Dutch collections’, die de inventarisatie door de Koninklijke Bibliotheek in Den Haag van handschriften tot uiterlijk 1550 omvatte, werd een achttal handschriften uit de collectie van de Hoge Raad van Adel geselecteerd en op de website www.mmdc.nl geplaatst.

Aan Museum Schloss Moyland in Kleef (D) werd voor de tentoonstelling ‘700 jaar Schloss Moyland’ die van mei tot oktober werd gehouden, het adelsdiploma van Alexander van Spaen (door keizer Leopold I, d.d. 25 mei 1661) uit het familiearchief Van Spaen in bruikleen afgestaan.

Ter gelegenheid van het afscheid van de heer A.J. Mensema, archivaris bij het Historisch Centrum Overijssel (HCO), werd aldaar in de Geschiedenishal de tentoonstelling ‘Pietate et Virtute, aspecten van adellijk leven in Overijssel tijdens het Ancien Régime’ samengesteld. Voor deze tentoonstelling werd uit de collectie Van Spaen het zestiende-eeuwse, vermoedelijk Kleefse, ‘Quartierbuch von Fürsten, Graven, Herrn und Denen vom Aedell’ in bruikleen afgestaan.

Website en mediabeleid

Vanaf 12 april trad de Raad onder hetzelfde adres (www.hogeraadvanadel.nl) met een nieuwe website naar buiten. Jonkheer Maarten J.Q. Bas Backer (Bureau Ziemeer, Amsterdam) ontwierp niet alleen de nieuwe vormgeving, maar verbeterde ook de technische basis, zodat het zoeken, surfen en vinden gemakkelijker verloopt. Hoewel de inhoud nauwelijks veranderde, betekende de aanpassing een verdubbeling van het aantal bezoekers van de site (zie voor aantallen hierna).

Tijdens de jaarsvergadering van de Raad presenteerde de secretaris een ‘notitie mediabeleid’, waaraan behoefte bestaat om te voorkomen dat achteraf uitspraken of informatie over adelszaken en/of koninklijk huis tot verrassingen zouden kunnen leiden. Het ad hoc beleid wordt gecontinueerd, maar altijd gecoördineerd door de secretaris. Inzage vooraf van interviews, indien mogelijk inclusief foto’s en kopteksten, blijft voorwaarde voor medewerking. Vragen over (leden van) de Nederlandse adel worden doorverwezen naar de Nederlandse Adelvereniging.

Correspondentie en bezoekers

Tijdens de verslagperiode zijn 982 (2006: 818) brieven, merendeels via e-mail, ingekomen en/of uitgegaan. De ingekomen brieven hebben betrekking op de volgende onderwerpen: 255 (212) zaken van algemene en huishoudelijke aard, 190 (150) adelszaken, waaronder ridderlijke orden, 135 (112) genealogie, 226 (188) heraldiek, waaronder wapenverleningen aan publiekrechtelijke lichamen en krijgsmachtonderdelen, 39 (32) vlaggen, 113 (102) filiatierregister, 21 (18) burgerlijke stand en 3 (2) naamsveranderingen.

Er zijn 174 (188) bezoeken aan de leeszaal gebracht, waarin enkele groepsrondleidingen begrepen zijn.

Raadpleging van de website van de Hoge Raad van Adel, die de afgelopen jaren door ongeveer duizend belangstellenden per maand werd bezocht, is door de vernieuwde vormgeving verdubbeld.

Goedgekeurd in de vergadering van de Hoge Raad van Adel van 10 april 2008.

(w.g.) C.O.A. Schimmelpenninck van der Oije, voorzitter

(w.g.) E.J. Wolleswinkel, secretaris

BIJLAGEN: Wapenverleningen 2007

VELUWE

Dit waterschap werd bij een gezamenlijk besluit van Provinciale Staten van Gelderland en Utrecht van 11 oktober 1995 met ingang van 1 januari 1997 opgericht en is samengesteld uit de waterschappen Noord-Veluwe en Oost-Veluwe en het zuiveringschap Veluwe.

Aan de opgeheven schappen waren de volgende wapens verleend:

Aan Noord-Veluwe bij Koninklijk Besluit van 19 juni 1985, nr. 14: *in azuur een golvende dwarsbalk van zilver, vergezeld boven van twee mispelbloemen van zilver, geknopt van goud, beneden van een aanzierende pronkende pauw van zilver. Het schild gedekt met een gouden kroon van drie bladeren en twee parels.*

Aan Oost-Veluwe bij Koninklijk Besluit van 5 februari 1986, nr. 12: *in azuur een golvende paal van zilver, vergezeld rechts van een mispelbloem en een twaalfspakig St. Catharinarad en links van een twaalfspakig St. Catharinarad en een mispelbloem, alles van goud; in een hartschild van goud drie kepers van keel. Het schild gedekt met een gouden kroon van drie bladeren en twee parels.*

Aan Veluwe bij Koninklijk Besluit van 6 april 1973, nr. 14: *in goud vier golvende punten van azuur, uitgaande van de schildhoeken, vergezeld van vier molenraderen van sabel en een hartschild van azuur met drie mispelbloemen van zilver, geknopt en gepunt van goud. Het schild gedekt met een gouden kroon van drie bladeren en twee parels.*

Reeds in een eerder stadium, namelijk bij brief van 2 maart 1999, was door het waterschap verzocht om een advies, dat bij brief van 11 mei van dat jaar werd verstrekt. Dit advies hield in om de dwarsbalk van Noord-Veluwe en de paal van Oost-Veluwe te combineren tot een golvende keper en deze te laten vergezellen door een mispelbloem, een rad en de pronkende pauw. Het waterschap stelde daarop voor om de keper te vervangen door twee golvende punten, uitgaande van de benedenhoeken, als verwijzing naar de beken in het gebied. Verzocht om dit voorstel te verduidelijken met een afbeelding, liet het waterschap vervolgens niets meer van zich horen.

Geheel onverwacht kwam Veluwe, bij brief van 22 maart, op de zaak terug met het verzoek om het eigen wijzigingsvoorstel uit 1999, nu begeleid door een tekening, tot wapen te verheffen. Mede omdat dit ontwerp een weinig harmonieuze indruk maakte, werd besloten dat er voldoende reden bestond om het dossier opnieuw te bezien, hetgeen resulteerde in twee nieuwe ontwerpen. Het tweede daarvan kwam overeen met het voorstel van het waterschap met dit verschil dat, teneinde de geconstateerde onevenwichtigheid weg te nemen, het aantal golvende punten werd uitgebreid tot drie, één voor elk van de opgeheven schappen.

Het eerste (voorkeurs)ontwerp was gebaseerd op de overweging dat voor een representatief wapen opname van het rad en de pauw niet strikt noodzakelijk was, maar kon worden volstaan met de mispelbloem, die prominent in de wapens van alle drie de rechtsvoorgangers aanwezig is en als oorspronkelijke wapenfiguur van het Gelderse gravenhuis de situering van de Veluwe in de provincie Gelderland aangeeft. Gecombineerd met de drie golvende punten als symbool van het waterstaatkundig aspect, zou een wapen ontstaan dat ondanks zijn eenvoud voldoende representatief kon worden geacht voor het waterschap. Ten aanzien van de aan te wenden kleuren werd voor het veld groen aanbevolen, welke kleur voor een weinig waterrijk gebied als de Veluwe passender werd geacht dan blauw, en voor de figuren zilver, dat in geval van de golvende punten water symboliseert. Het waterschap bleek zich met deze argumentatie te kunnen verenigen en opteerde voor het eerste ontwerp. Aan de wens om het schild te dekken met een vijfbladige kroon kon, gezien de belangrijke positie van het waterschap, worden tegemoet gekomen.

Bij Koninklijk Besluit van 11 juni 2007, nr. 07.001678, werd aan het **waterschap Veluwe** het volgende wapen verleend: *in sinopel drie verkorte golvende punten van zilver, uitgaande van de bovenrand en de twee onderste schildhoeken, in het hart vergezeld van een mispelbloem van zilver, geknopt en gepunt van goud. Het schild gedekt met een gouden kroon van vijf bladeren.*

HOGE RAAD VAN ADEL

Waterschap

VELUWE

9.

K.B. 11 juni 2007
no: 07.001678

In sinopel drie verkorte golvende punten van zilver, uitgaande van de bovenrand en de twee onderste schildhoeken, in het hart vergezeld van een mispelbloem van zilver, geknopt en gepunt van goud. Het schild gedekt met een gouden kroon van vijf bladeren.

LANSINGERLAND

Deze gemeente werd bij Wet van 5 juli 2006 (Stb. 363) met ingang van 1 januari 2007 opgericht en is samengesteld uit de gemeenten Bergschenhoek, Berkel en Rodenrijs, en Bleiswijk.

Aan de opgeheven gemeenten waren de volgende wapens toegekend:

Voor Bergschenhoek bevestigd bij Besluit van de Hoge Raad van Adel van 24 juli 1816: *van zilver, beladen met een keper en verzeld en chef van twee achtpuntige sterren, en en pointe van eene roos, alles van keel, op de punt des kepers eene halve maan van goud*. N.B.: op de afbeelding is het schild gedekt met een gouden kroon van acht parels.

Aan Berkel en Rodenrijs, na aanvankelijke bevestiging bij Besluit van de Hoge Raad van Adel van 24 juli 1816, gewijzigd verleend bij Koninklijk Besluit van 1 februari 1960, nr. 9: *in zilver 15 ruiten van azuur, geplaatst 5, 5 en 5; het schildhoofd van goud, beladen met een achtpuntige ster van keel. Het schild gedekt met een gouden kroon, gesierd met 14 paarden*.

Voor Bleiswijk bevestigd bij Besluit van de Hoge Raad van Adel van 24 juli 1816: *parti, het eerste gecoupeerd, waarvan het bovenste van zilver, beladen met zeven lozanges van keel, staande 4 en 3, en het tweede van zilver, beladen met drie ballen van sabel, het tweede parti van goud, beladen met eenen dubbelden arend van sabel, gekroond van goud*.

Bij brief van 30 mei 2006 werd namens de samenstellende gemeenten door drie raadsleden om advies gevraagd, waarbij de Raad de vrije hand kreeg om zelf één of meer ontwerpen te vervaardigen.

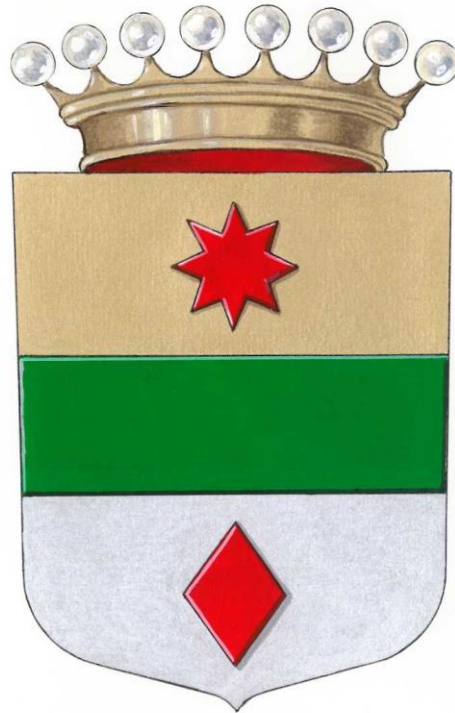
Navraag leerde dat de gekozen naam Lansingerland refereert aan een sinds ca. 1350 bestaande landscheiding of lansing, die van oudsher de grens vormt tussen de hoogheemraadschappen Delfland en Schieland. Deze landscheiding loopt dwars door de nieuwe gemeente en is nu nog herkenbaar als een dijk. Het leek een goede gedachte om een zo prominent kenmerk de centrale plaats in het wapen te laten innemen. Een ander historisch bruikbaar gegeven werd gevonden in twee riviertjes, de (voormalige) Leede en de Rotte, ter weerszijden van de landscheiding gelegen. Met betrekking tot de oude wapens was van meet af aan duidelijk dat uit de veelheid van hierin voorkomende elementen, alleen al om redenen van eenvoud, slechts een beperkte keuze kon worden gemaakt.

Op basis van deze uitgangspunten werd een aantal ontwerpen besproken, waarvan er, bij brief van 21 augustus 2006, twee aan de gemeenteraadsleden werden voorgelegd. In het eerste wordt de lansing gesymboliseerd door een groene dwarsbalk, die boven, overeenkomstig het schildhoofd van Berkel en Rodenrijs, wordt vergezeld van een rode achtpuntige ster op goud, en beneden van een rode ruit op zilver, ontleend aan het eerste, belangrijkste kwartier van het wapen van Bleiswijk. Aangezien de achtpuntige ster, die afkomstig is uit het wapen van het bekende middeleeuwse geslacht Van Cralingen, ook in het wapen van Bergschenhoek voorkomt, werd daarmee op eenvoudige en efficiënte wijze representatie van alle drie gemeenten bereikt. In het tweede ontwerp, waarin elke binding met de oude wapens werd losgelaten, was de lansing te zien als een groene paal, ter weerszijden symbolisch vergezeld van de Leede en de Rotte in de vorm van twee (versmalde) golvende blauwe palen, het geheel op een gouden veld.

Na ontvangst van het advies besloten de drie gemeenteraden om de keuze te laten aan de raad van de nieuwe gemeente, die op zijn beurt het besluit nam om de beide ontwerpen via een soort referendum voor te leggen aan de bevolking. Van de ruim 700 respondenten koos een meerderheid voor het eerste ontwerp, hetgeen vervolgens door de gemeenteraad werd bevestigd. Wat de kroon betreft werd uit de twee exclusieve modellen van Bergschenhoek en Berkel en Rodenrijs geopteerd voor de eerste.

Bij Koninklijk Besluit van 30 augustus 2007, nr. 07.002479, werd aan de **gemeente Lansingerland** het volgende wapen verleend: *doorsneden door een dwarsbalk van sinopel; I in goud een achtpuntige ster van keel; II in zilver een ruit van keel. Het schild gedekt met een gouden kroon van acht parels*.

HOGE RAAD VAN ADEL

Gemeente

LANSINGERLAND

ZH

K.B. 30 augustus 2007
no: 07.002479

Doorsneden door een dwarsbalk van sinopel; I in goud een achtpuntige ster van keel; II in zilver een ruit van keel. Het schild gedekt met een gouden kroon van acht parels.

NIEUWKOOP

Deze gemeente werd bij Wet van 29 mei 2006 (Stb. 267) met ingang van 1 januari 2007 opgericht en is samengesteld uit de gemeenten Liemeer, Nieuwkoop en Ter Aar. De gemeente Liemeer was bij Wet van 4 juli 1990 (Stb. 376) met ingang van 1 januari 1991 opgericht en was samengesteld uit de gemeenten Nieuwveen en Zevenhoven.

Aan de opgeheven gemeenten waren de volgende wapens toegekend:

Aan Liemeer verleend bij Koninklijk Besluit van 22 september 1993, nr. 93.005638: *gedeeld; I in keel boven een verkorte dwarsstreep, waaraan drie bellen hangen, alles van goud, en beneden een achtpuntige ster van zilver (Nieuwveen); II in goud een dubbele adelaar van keel (Zevenhoven). Het schild gedekt met een gouden kroon van drie bladeren en twee parels.*

Voor Nieuwkoop bevestigd bij Besluit van de Hoge Raad van Adel van 24 juli 1816: *van keel, beladen met drie sautoirs, en in het midden met een gebroken rad, alles van goud.* N.B.: op de afbeelding is het schild gedekt met een gouden kroon van vijf bladeren.

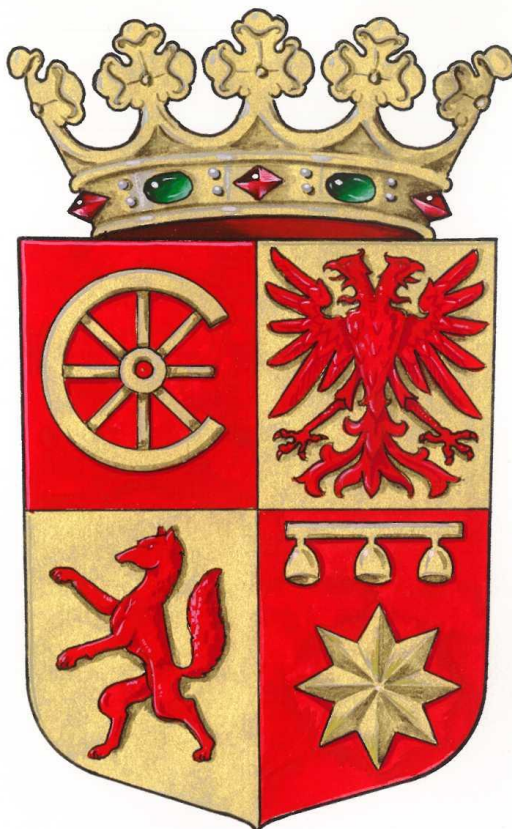
Aan Ter Aar verleend bij Besluit van de Minister van Binnenlandse Zaken van 28 december 1859, nr. 174: *een schild parti, het eerste deel van keel, het tweede van goud met eenen klimmenden vos van keel.*

Bij brief van 13 december 2006 werd door de Stuurgroep Nieuwkoop een ontwerp van een wapen voor de nieuwe gemeente voorgelegd. Dit ontwerp was niets anders dan een compilatie van de wapens van de drie samenstellende gemeenten, zodat er, in aanmerking genomen dat het in 1991 verleende wapen van Liemeer eveneens uit een samenvoeging van de wapens van de twee toen opgeheven gemeenten bestond, sprake was van een gevierendeeld wapen met in I Nieuwkoop, II Zevenhoven, III Ter Aar en IV Nieuwveen. In zijn totaliteit bevatte dit ontwerp zeven verschillende elementen, zodat moeilijk kon worden gesteld dat het voldeed aan de in de tweede richtlijn van de Minister van Binnenlandse Zaken van 18 oktober 1977 voorgeschreven eenvoud. Bij wijze van compromis werd besloten het concept van de vierdeling (in dit geval) te accepteren, maar het mes te zetten in de veelheid aan figuren. Teneinde een zo evenwichtig mogelijk geheel te verkrijgen zou het beste kunnen worden volstaan met in elk kwartier één figuur. Voor wat de kwartieren met twee elementen betreft, werd gekozen voor de meest karakteristieke, te weten bij Nieuwkoop het gebroken rad, bij Ter Aar de vos en bij Nieuwveen de achtpuntige ster. Ten aanzien van de (Rijks)adelaar van Zevenhoven, die tengevolge van een misverstand in het verleden in 1991 de oneigenlijke kleur rood had gekregen, werd in overweging gegeven deze zijn oorspronkelijke zwarte kleur terug te geven.

De gemeente legde deze laatste aanbeveling naast zich neer en gaf te kennen ook op andere punten moeite te hebben met het vereenvoudigde ontwerp, zodat nader mondeling en schriftelijk overleg noodzakelijk bleek. Aangezien hieruit naar voren kwam dat vooral sterk werd gehecht aan behoud van de “bellen” in het wapen van Nieuwveen, werd in een tweede advies voorgesteld de ster in het vierde kwartier te vervangen door één bel. Ook dit voorstel bleek, zonder dat daar overigens enig argument voor werd aangedragen, voor de gemeente niet aanvaardbaar. Tenslotte werd, op uitdrukkelijk verzoek van de burgemeester persoonlijk, besloten de combinatie van de ster met de dwarsstreep met bellen toe te staan. Een rechtvaardiging hiervoor werd gevonden in het feit dat de laatste figuur zeer waarschijnlijk moet worden beschouwd als een barensteel en dan dus vanuit een heraldisch oogpunt één geheel vormt met de ster. Esthetisch gezien heeft het wapen hierdoor echter een zekere onevenwichtigheid verkregen.

Bij Koninklijk Besluit van 23 november 2007, nr. 07.003528, werd aan de **gemeente Nieuwkoop** het volgende wapen verleend: *gevierendeeld; I in keel een gebroken rad van goud; II in goud een dubbelkoppige adelaar van keel; III in goud een klimmende vos van keel; IV in keel een achtpuntige ster, boven vergezeld van een verkorte dwarsstreep met drie afhangende bellen, alles van goud. Het schild gedekt met een gouden kroon van vijf bladeren.*

HOGE RAAD VAN ADEL

Gemeente

NIEUWKOOP

ZH

K.B. 23 november 2007
no: 07.003528

Gevierendeeled; I in keel een gebroken rad van goud; II in goud een dubbelkoppige adelaar van keel; III in goud een klimmende vos van keel; IV in keel een achtpuntige ster, boven vergezeld van een verkorte dwarsstreep met drie afhangende bellen, alles van goud. Het schild gedekt met een gouden kroon van vijf bladeren.

OOSTWAARD

Dit betreft een heerlijkheid voor welke in de periode 1816-1848, toen deze lichamen nog een publiekrechtelijke status bezaten, geen wapen is geregistreerd. Ondanks hun huidige privaatrechtelijke karakter, kan aan heerlijkheden nog steeds bij koninklijk besluit een wapen worden toegekend. Het betreft hier uitsluitend bevestigingen, want een van de voorwaarden die aan koninklijke goedkeuring worden verbonden, houdt in dat de betreffende heerlijkheid vóór 1795 een wapen heeft gevoerd.

Bij brief van 17 januari verzocht jonkheer R.O.N. van Holthe tot Echten, in zijn hoedanigheid van heer van Oostwaard, bevestiging van het wapen van deze in de provincie Utrecht gelegen heerlijkheid. Uit een meegestuurde notariële akte uit 2002 bleek dat de aanvrager de titel van zijn vader had geërfd en dat hij er de enige rechthebbende op was. Voorts werd aan de hand van afschriften van enkele akten uit het heerlijkheidsarchief aangetoond dat Oostwaard in juridische zin als heerlijkheid heeft gefunctioneerd, een feit dat in de literatuur wordt bevestigd. Hiermee was aan twee criteria voldaan, waarna nog het bovengenoemde criterium van het eertijds voeren van een wapen resteerde.

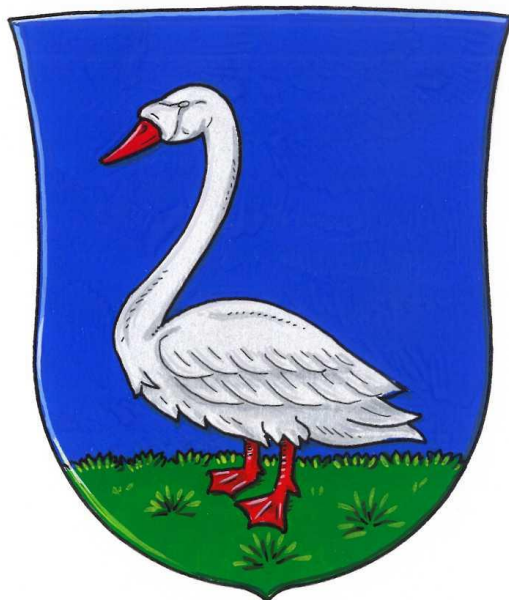
Onderzoek door de Hoge Raad van Adel had reeds aangetoond dat het aangevraagde wapen, dat een zwaan vertoont, in oorsprong een familiewapen was, toebehorende aan Abraham Croock, die de heerlijkheid in het midden van de achttiende eeuw, via een huwelijk met diens dochter, had verworven van Pieter Antonie de Lespaul. Interessant in dit verband was dat de Amsterdamse familie Croock oorspronkelijk de naam Swaen bleek te hebben gevoerd, zodat er sprake is van een zogeheten sprekend wapen.

Op zich is het niet ongewoon dat een familiewapen van de heer overgaat op een in diens bezit zijnde heerlijkheid, maar dit diende in het geval van Oostwaard nog wel te worden bewezen. De aanvrager legde hiertoe een kopie over uit een van ca. 1745 daterend, bij het Centraal Bureau voor Genealogie te Den Haag berustend manuscriptwapenboek, getiteld Wapenen der steden, dorpen en heerlijkheden in Utrecht gelegen, waarin het wapen van Abraham Croock inderdaad als wapen van de heerlijkheid Oostwaard wordt aangeduid. Besloten werd dit als (voldoende) bewijs te accepteren.

Het heerlijkheidswapen onderscheidt zich in detail van het familiewapen doordat de zwaan, overeenkomstig de afbeelding in het wapenboek, op een grasgrond is geplaatst. Het draagt geen kroon aangezien dit voorbehouden is aan lichamen met een publiekrechtelijke status.

Bij Koninklijk Besluit van 27 april 2007, nr. 07.001070, werd voor de **heerlijkheid Oostwaard** het volgende wapen bevestigd: *in azuur een zwaan van zilver, gebekt en gepoot van keel, staande op een grasgrond van sinopel.*

HOGE RAAD VAN ADEL

Heerlijkheid

OOSTWAARD

U.

K.B. 27 april 2007
no: 07.001070

In azuur een zwaan van zilver, gebekt en gepoot
van keel, staande op een grasgrond van sinopel.

GRONINGEN-LEEWARDEN

Deze naam werd bij decreet van de congregatie van de bisschoppen te Rome van 26 november 2005 verleend aan het bisdom Groningen dat op 4 februari 1956 was (her)opgericht. Eerder, in de zestiende eeuw, had ook reeds een zelfstandig bisdom Groningen bestaan, naast een bisdom Leeuwarden. Dit was echter slechts voor een korte periode, van 1559 tot ca. 1580, toen er tengevolge van de Reformatie een (tijdelijk) einde kwam aan de rooms-katholieke hiërarchie. De reden voor de naamswijziging was dat het huidige bisdom Groningen ook Friesland omvat en in de viering van het vijftigjarig jubileum in 2006 een goede aanleiding werd gezien om dit feit in de naam tot uitdrukking te brengen.

Aan het bisdom Groningen was bij Koninklijk Besluit van 1 maart 1988, nr. 1, als wapen een zilveren kruis verleend in een groen schild, voorzien van de voor bisdomswapens gebruikelijke versierselen, zoals hieronder nader zal worden omschreven.

Dit wapen was ontleend aan een zegel van de eerste bisschop van het vroegere bisdom, de uit Utrecht afkomstige Johannes Knijff, die na zijn benoeming een soort alliantiewapen aannam met naast dat van zijn familie een wapen met een kruis, dat vermoedelijk niet anders bedoeld was dan het wapen van het aartsbisdom Utrecht, waaronder zowel Groningen als Friesland vóór 1559 ressorteerden. In 1988 verkreeg dit kruiswapen de kleuren groen en zilver van het wapen van de Groninger prefekten dat is opgenomen in het wapen van de stad Groningen. Aangezien ook het aartsbisdom een zilveren kruis voert, maar op een rood veld, wordt het enige specifieke Groninger element gevormd door de kleur groen.

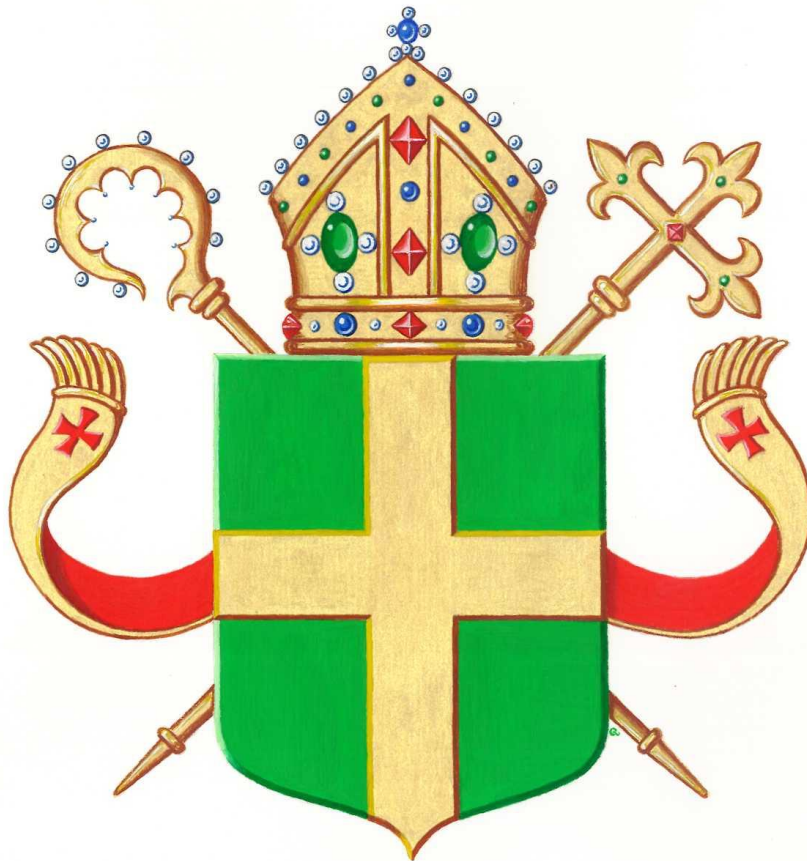
Van het vroegere bisdom Leeuwarden is geen wapen bekend, zodat het wapen van het aartsbisdom kan worden geacht ook voor dit bisdom te hebben gegolden.

Bij brief van 27 februari 2006 verzocht Het Centrum voor Kerkelijke Heraldiek te Eelde, optredend als gemachtigde voor het bisdom, om advies inzake een bijgevoegd ontwerp voor een nieuw wapen. De Raad overwoog dat, aangezien er geen sprake was van een nieuw bisdom, er strikt genomen geen noodzaak bestond voor een wapenwijziging, maar aan de andere kant was er begrip voor het feit dat men de naamswijziging ook in het wapen zichtbaar wenste te maken. De wijze waarop het bisdom hier echter vorm aan had gegeven, namelijk door het huidige wapen in een gevierendeeld schild in de kwartieren I en IV te plaatsen en dat van de stad Leeuwarden, zijnde in blauw een gouden leeuw, in de kwartieren II en III, kwam de Raad weinig gelukkig voor. Een dergelijk wapen zou uit de toon vallen bij de andere bisdomswapens, die alle enkelvoudig zijn, en door zijn (onnodige) gecompliceerdheid op gespannen voet staan met de tweede richtlijn van de beschikking van de Minister van Binnenlandse Zaken van 18 oktober 1977, die voorschrijft dat een wapen “zo eenvoudig mogelijk” dient te zijn. Bovendien zou, inhoudelijk gezien, een onevenredige vertegenwoordiging van Friesland plaatsvinden, aangezien deze provincie tot op zekere hoogte ook reeds in het Groningse gedeelte zou worden gerepresenteerd.

De Raad kwam daarom als alternatief met het voorstel om uit te gaan van het huidige bisdomswapen en de kwartieren II en III daarvan in te vullen met het wapen van Leeuwarden. Behalve eenvoudiger, zou dit ontwerp ook evenwichtiger zijn, aangezien hierin de kwartieren I en IV Groningen representeren, II en III Friesland en het aartsbisdomsilberne kruis voor beide provincies staat. Als eerste (voorkeurs)ontwerp werd echter geadviseerd om eenvoudigweg één van beide kleuren van het bisdomswapen te vervangen door een Leeuwarder kleur, dus blauw of goud. Een zilveren kruis op blauw wordt reeds gevoerd door het bisdom Roermond, maar een gouden kruis op groen was nog niet toegepast. Op advies van Het Centrum voor Kerkelijke Heraldiek bleek het bisdom zich in deze argumentatie te kunnen vinden en werd uiteindelijk gekozen voor het eerste ontwerp.

Bij K.B. van 3 oktober 2007, nr. 07.002627, werd aan het **bisdom Groningen-Leeuwarden** het volgende wapen verleend: *In sinopel een kruis van goud. Het schild gedekt met een gouden, met edelstenen bezette mijter, waarvan ter weerszijden van het schild twee gouden, van keel gevoerde linten met gouden franje afhangen, de uiteinden beladen met een breedarmig kruisje van keel; achter het schild, schuingekruist, een gouden kromstaf, de krul naar buiten gericht, en een gouden, met edelstenen bezet kruis met lielevormige uiteinden.*

HOGE RAAD VAN ADEL

Bisdom

GRONINGEN - LEEUWARDEN

Gr.

KB 3 oktober 2007
no. 07.002627

In sinopel een kruis van goud. Het schild gedekt met een gouden, met edelstenen bezette mijter, waarvan ter weerszijden van het schild twee gouden, van keel gevoerde linten met gouden franje afhangen, de uiteinden beladen met een breedarmig kruisje van keel; achter het schild, schuingekruist, een gouden kromstaf, de krul naar buiten gericht, en een gouden, met edelstenen bezette kruisstaf met lielevormige uiteinden.

COLOFON

H O G E R A A D V A N A D E L

Ingesteld bij Besluit van de Soevereine Vorst van 24 juni 1814, nr. 10;
samenstelling en bevoegdheid: Wet op de adeldom van 10 mei 1994, Staatsblad 360

Bezoekadres (op afspraak): Nassaulaan 2B, 2514 JS Den Haag
(studiezaal geopend op werkdagen van 9.30-16.30 uur)
Postadres: Postbus 16325, 2500 BH Den Haag
Telefoon: 070-3614281 / Fax: 070-3631712
E-mail: info@hogeraadvanadel.nl
Website: www.hogeraadvanadel.nl

Als vast college van advies over de uitvoering in zaken van bestuur van het Rijk (ingevolge art. 79 van de Grondwet) heeft de Raad tot TAAK het adviseren van:

- de minister van Algemene Zaken betreffende naamgeving, titulatuur en wapenverlening van leden van het koninklijk huis, het Rijkswapen en de Nederlandse vlag;
- de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties omtrent adelszaken en de samenstelling en wijziging van de wapens van publiekrechtelijke lichamen;
- de minister van Justitie over verzoeken tot naamswijziging, waarbij de namen van adellijke geslachten of van heerlijkheden betrokken zijn;
- de minister van Defensie inzake ontwerpen van emblemen en medailles van de krijgsmachtsonderdelen.

De COLLECTIE bestaat uit:

- Archieven van de Hoge Raad van Adel van 1814 tot heden;
- Genealogische en heraldische handschriften;
- Enkele archieven van adellijke families;
- Gespecialiseerde bibliotheek.

Voorzitter: drs. C.O.A. baron Schimmelpenninck van der Oije (lid 1984, voorzitter 1991).

Leden: mr. J.P. Eschauzier (1991), jonkvrouw M. van den Brandeler (1992), jonkheer dr. F.K.M. van Nispen tot Pannerden (2002) en mr. H.C.R.M. baron de Wijkerslooth de Weerdesteijn (2005).

Secretaris: mr. E.J. Wolleswinkel (2003).

Eerste medewerker: G.P. Nijkamp.

Tweede medewerker: A. Gritter.

Wetenschappelijk medewerkers: dr. J.C. Kort en (per 1 november:) drs. C.A.M. Gietman.